

Η «αραβική άνοιξη» σέβεται την Σαρία*

ΠΕΤΡΟΣ Ι. ΠΑΡΑΡΑΣ

Μετά τα επαναστατικά κινήματα που εκδηλώθηκαν στη Βόρεια Αφρική, αρχές του 2011, και είχαν σαν αποτέλεσμα την ανατροπή του καθεστώτος Μουμπάρακ στην Αίγυπτο, αλλά και άλλων δικτατοριών στις χώρες του Μαγκρέμπ κυρίως, αρκετοί υποστήριξαν (π.χ. N. Nougayrède, *Le Monde*, 4.3.2011), ότι το κίνητρο των εξεγερθέντων ήταν, προεχόντως, η εγκαθίδρυση και εκεί μορφής δημοκρατικού πολιτεύματος, με κατοχύρωση ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που μέχρι τότε στερούνταν, κατά το πλείστον, οι άραβες-μουσουλμάνοι.

Κατά τη γνώμη αυτή, οι εξεγέρσεις οφείλονταν στο ότι οι πολυάνθρωπες αυτές κοινωνίες, αφενός επί πολλά έτη είχαν ζήσει σε καθεστώς δικτατορικό και, αφετέρου, διότι έτσι θα απεγκλωβίζοντο από κανόνες του ισλαμικού νόμου (είναι η λεγομένη Σαρία), οι οποίοι είναι ασύμβατοι με τα δικαιώματα του ανθρώπου δυτικού τύπου (Οικουμ. Διακήρυξη του 1948 και ΕΣΔΑ του 1950), όπως έχει ήδη κρίνει και το Ευρωπ. Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με την απόφ. *Refah Partisi κατά Τουρκίας* (2003).

Όμως, έχει υποστηριχθεί και η γνώμη, ότι οι εξεγέρσεις αυτές των εξαθλιωμένων πληθυσμών οφείλονταν κυρίως στην πλήρη οικονομική ανέχεια και την πείνα που μάστιζε τους πληθυσμούς αυτούς, οι οποίοι

---

* Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 13.01.2012.

Ο Π. Ι. Παράρας είναι επίτιμος αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας και καθηγητής συνταγματικού δικαίου.

αποζητούσαν τώρα την βελτίωση των όρων διαβίωσης. Δεν εφάνη δε ότι το άμεσο κίνητρο ήταν η ανάγκη σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, ιδίως δε των γυναικών, η θέση των οποίων είναι υποβαθμισμένη στο κείμενο της Σαρία, αν ληφθεί υπ'όψιν, π.χ., ότι ο ακρωτηριασμός των άκρων, σε περίπτωση κλοπής, ο λιθοβολισμός των γυναικών για απιστία ή η επιβολή θανατικής ποινής σε περίπτωση αλλαγής θρησκείας, είναι μερικοί από τους ισχύοντες κανόνες.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η δεύτερη αυτή γνώμη (Π. Παραράς, Συνταγματικός πολιτισμός και ΔτΑ, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Οκτώβρ. 2011, σελ. 77-79) μάλλον επαληθεύεται από τις πολιτικές που εξάγγειλαν οι νέοι ηγήτορες στα επιμέρους κράτη.

Ειδικότερα, στην Αίγυπτο, ενώ οι γυναίκες μάχονταν στο πλευρό των ανδρών κατά του Μουμπάρακ, η νέα τάξη πραγμάτων συρρικνώνει τα δικαιώματά τους: κατάργηση του δικαιώματός τους να ζητούν διαζύγιο, αναθεώρηση της συμμετοχής της Αιγύπτου σε διεθνείς συνθήκες για την προστασία των γυναικών, εμπόδια στην μόρφωσή τους (το 50% των γυναικών στην Αίγυπτο εξακολουθούν να μη γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση). Μεταδίδεται δε ότι εφόσον αναλάβουν την εξουσία οι “Αδελφοί Μουσουλμάνοι” (1928→), θα υπάρξουν προσπάθειες για εκδίωξη των γυναικών από την πολιτική, ως και για γενικευμένη χρήση της ισλαμικής μαντίλας (βλ. “Καθημερινή” της 11.11.2011: Τα δικαιώματα των γυναικών στην Αίγυπτο οπισθοδρομούν). Στο δε προετοιμαζόμενο Σύνταγμα δεν κατοχυρώνονται ανθρώπινα δικαιώματα, οι κόπτες μάλλον δεν θα εξασφαλίσουν θρησκευτική ελευθερία, ενώ, αντιθέτως, θα διατηρηθεί σε ισχύ το άρθρο 2 του παλαιού Συντάγματος που διακηρύσσει ότι η Σαρία είναι η κυρίαρχη νομοθετική βάση (D. Ignatius, “Καθημερινή” της 13.11.2011). Ο δε αντιπρόεδρος του κόμματος των “Αδελφών” Issam Al-

Arian, διακηρύσσει ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι σεβαστά, μόνον εφόσον δεν αντιβαίνουν στο νόμο του Ισλάμ (Courrier International, n° 1099/24-30.11.2011, σελ. 14).

Στη Λιβύη, εντυπωσιάζει η δέσμευση των προσωρινών αρχών ότι η Σαρία θα αποτελέσει το θεμέλιο του νέου Συντάγματος και θα επιτρέπεται η πολυγαμία. Ο Πρόεδρος του Μεταβατικού Συμβουλίου Αμπντελτζαλίλ δήλωσε ότι η Σαρία θα είναι το ανώτατο Σύνταγμα για κάθε μουσουλμάνο (ρεπορτάζ Reuters με τίτλο «Ισλαμικός νόμος τώρα στη Λιβύη», “Καθημερινή” της 25.10.2011). Ξενίζει, λοιπόν, η αυτόθι αναμεταδιδόμενη δήλωση της εκπροσώπου εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κάθριν Άστον: «Περιμένουμε από τη νέα Λιβύη να βασιστεί στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στις δημοκρατικές αρχές»! Μα είχε κάποια ένδειξη από το παρελθόν ότι οι μουσουλμανικές κοινωνίες και οι πολιτικοί προϊστάμενοί τους θα άρχιζαν κάποτε να εφαρμόζουν τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως αυτά ισχύουν για όλη την Ευρώπη και καταγράφονται μέσα στην ΕΣΔΑ;

Τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά για την Τυνησία. Στις εκλογές για Συντακτική Συνέλευση της 23.10.2011 υπερίσχυσε το ισλαμικό κόμμα Ennahda, ο δε Ali Mezghani, καθηγητής Νομικής, προτρέπει τους εκλεγμένους στη Συνέλευση να συντάξουν Σύνταγμα που να μη προβλέπει την πολυγαμία, να απαγορεύει τον ακρωτηριασμό του χεριού ή τον λιθοβολισμό της γυναίκας (“Le Monde” της 21.10.2011). Οι ηγέτες του κόμματος αυτού έχουν δεσμευθεί να καθιερώσουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, στις θέσεις εργασίας, ακόμη και την ελευθερία των γυναικών να επιλέξουν ή όχι την ισλαμική ενδυμασία. Αν πραγματοποιηθούν οι παραινέσεις αυτές, η Τυνησία θα αποτελέσει την πρώτη αραβική “δημοκρατία”, με την δυτικοευρωπαϊκή έννοια του όρου.

Τα εκτεθέντα παραδείγματα δεν άγουν βέβαια σε ψόγο αυτών στα οποία πιστεύουν οι μουσουλμάνοι ούτε και των κειμένων που τους τα επιβάλλουν. Άλλωστε, ο ισλαμικός κόσμος, έχοντας πολιτισμική ιδιαιτερότητα που οφείλουμε να σεβόμαστε (ο ν. 3520/2006 κύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση που προστατεύει την πολυμορφία των πολιτισμικών εκφράσεων), ουδέποτε είχε δεχθεί την οικουμενικότητα των δικαιωμάτων του ανθρώπου δυτικού τύπου.

Δεν εξεγέρθηκαν, λοιπόν, οι άραβες-μουσουλμάνοι για να καταργήσουν την Σαρία και να εφαρμόσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα της Δύσης, ούτε όμως και αυτά μπορούν να τους επιβληθούν έξωθεν (...), διότι πρέπει να σεβόμαστε ό,τι αποτελεί περιεχόμενο του δικού τους πολιτισμού. Άλλο είναι το ζήτημα ότι ορισμένοι εκ των ισλαμιστών (οι ριζοσπάστες σαλαφιστές) θέλουν να προωθήσουν τα δικά τους πιστεύω στον δυτικό κόσμο.